

Tánczos Krisztina
magyar – könyvtár - dráma szakos
Szabolcs Vezér Gimnázium és Szakközépiskola
2490 Pusztaszabolcs Mátyás k. u. 16-20.

Holokausz – gyermekszemmel /valóság és fikció/

Mirjam Pressler: Malka Mai című regényének drámapedagógiai eszközökkel való feldolgozása, illetve az archívum interjúiból és a diákok film-regény összeállításából készített etikai-projekt

A regény adatai:

Mirjam Pressler: Malka Mai

Móra Könyvkiadó 2004.

(az oldalszámokra hivatkozás miatt fontos)

Bevezető

Az etika-projekt 2 részre épül:

- Mirjam Pressler: Malka Mai című regényének dramatikus-drámapedagógiai és multimédiás eszközökkel /diákok gyűjtőmunkájából/ történő feldolgozására
- az USC Soá Intézet archívumából 3 interjúra: női sorsok (mint Malka édesanyjáé)

Korosztály: általános iskola 7-8., középiskola 9-12. évfolyam

Létszám: 190 diák, illetve az általános iskolából 80 diák / 30 tanár

Időtartam:

- 3 hét előzetes felkészülés - etikaórán
- 3 tanóra /etika vagy magyaróra vagy történelem, esetleg osztályfőnöki/
- ünnepi megemlékezés /iskolai keretben/
- 1 óra a film-regény montázsra

Jellege: etika, irodalom, nyelvtan – szövegértés, történelem, osztályfőnöki, ünnepi megemlékezés

Cél: drámatanárként az a tapasztalatom, hogy ezen korosztály számára élményközpontúvá kell tenni azokat a témákat, melyek súlyos etikai problémákat, történelmi konfliktusokat járnak körül.

A drámapedagógiai eszköztár alkalmas arra, hogy a „mintha”-élményt átélve a diákok maguk is részesei legyenek a történetnek, ne csupán kívülállóként vizsgálják a témát.

A témaválasztás indoklása: a Malka Mai regény tökéletesen alkalmas arra, hogy egy kislány szemszögén keresztül bemutassa a koncentrációs táborok, a gettók világát.

Mivel két különböző életkorú gyerek szerepel a műben, egy 7 éves és egy 16 éves, ezért mindkét korosztály (az általános és a középiskolás) is tud azonosulni a történetekkel.

Ezt erősíti tovább a valóság-rész: az interjúk élményanyaga, illetve a művészeti blokk: a filmekből-regényekből összeállított montázs.

Az író 2001-ben megkapta a Zürichi Gyermekkönyv-díjat ezen regényéért.

Az alapszituáció valós, ugyanis 1996-ban találkozott Izraelben a címszereplővel, azonban sorsát fiktív eseményekkel is bővítette, mivel túl fiatal volt még Malka, hogy pontosan emlékezzen.

1. Részletes programterv: l. a továbbiakban
2. Előkészítő foglalkozások: osztályonként a regény elolvasása, a feladatok megoldása, a montázs elkészítése: 3 hét
/a regény az iskolai könyvtárban megtalálható, a filmrészletek összeállításához a technikai feltételek adottak a rendszergazda termében/
3. A kollégák és diákok bevonása a programba: az osztályfőnökök és szaktanárok segítik a felkészülő munkát, a diákok között pedig versenyt hirdettünk – a legsikeresebb osztályok jutalma a Terror Háza-látogatás.
Egyéni díjakat azok kaptak, akik az osztály munkájában kiemelkedő teljesítményt nyújtottak, ők a székesfehérvári Vörösmarty Színház A nagy füzet c. előadását nézhették meg.
A finanszírozásban iskolánk alapítványa nyújtott segítséget.
4. Visszajelzések:
 - a tanulók számára újszerű és érdekes volt a program, elsősorban a drámapedagógiai módszerek miatt – szívesen dolgoztak vele, élményszerűsége okán
 - a tanárok kiemelték az etikai problémafelvetés hagyományostól való eltérését, mely interaktívra tette, az eddigi szemlélődő magatartás helyett cselekvő tetteket és gondolkodásmódot kívánt mindenkitől
 - a szülők visszajelzése is pozitív volt, ugyanis megemlézték, hogy nemcsak délutánonként dolgoztak a projekttel a gyerekek, hanem otthon, szabadidejükben is

5. Az etikai projekt tapasztalatainak beépítése az oktatási tevékenységbe: a következő évfolyamok esetén megismételhető a projekt, illetve már több Fejér megyei iskola tanára kérte el a tervezetet, hogy náluk is megvalósíthassák.

Magyar szaktanácsadóként szívesen osztom meg jó gyakorlatainkat a többi intézménnyel, hiszen mindannyiunk érdeke, hogy tanítványaink olyan programokban vegyenek részt, melyek élményközpontúan, újszerűen sajátítatják el velük a fontos ismereteket.

A módszer könnyen adaptálható, s a felelősségvállalásra és a szolidaritás erősítésére kiválóan alkalmas.

Folytatásaként tervezem a Sarah kulcsa c. regény és film hasonló, drámapedagógiai eszközökkel történő feldolgozását.

A továbbiakban a részletes program olvasható:

1. Ráhangelődés
2. Szövegértési feladatlap
3. Egy jelenet dramatizált bemutatása
4. Interjúk
5. Forgatókönyv-írás
6. Belső hang
7. Irodalmi képmontázs
8. Gondolattérkép
9. Malka Mai-interjú
10. Film-regény montázs

1. óra

1. Ráhangelődés

a) A regény történetét megismerve miért sorolod a holokauszt - témájú alkotások közé?

(válaszlehetőség: egy kislány szemszögén keresztül mutatja be a zsidóüldözés, a gettó világát)

A cselekményvázlat a tanár ismerteti az olvasmányélmények felidézése céljából.

Hanna Mai , a zsidó doktornő egyedül neveli lányait, a 16 éves Minnát és a 7 éves Malkát Lengyelországban, egy határ menti kisvárosban.

Amikor a németek 1943-ban elkezdik a deportálásokat, mindhárman kétségbeesett menekülésbe kezdenek.

Útközben csatlakoznak egy zsidókból álló csoporthoz, amely a Kárpátokon át Magyarországra akar szökni.

A Kisebbik lány, az aranyhajú és csodás szépségű Malka megbetegszik, és képtelen tovább gyalogolni.

Hanna úgy dönt, otthagyja a kicsit egy parasztcsaládnál. Megbeszéli velük, hogy mihelyt meggyógyul, utána viszik a kislányt.

De semmi sem a terv szerint alakul. Malka a gettóba kerül, ahol szenved az éhségtől, a hidegtől, a betegségekől, és bujkálnia kell a németek elől.

Képtelen megszokni az anyja hiányát, ezért elhatározza: mostantól úgy gondol rá, akár egy idegenre.

Közben Hanna Budapesten mindent elkövet, hogy a lánya nyomára bukkanjon...

b) Melyik híres regénnyel – filmmel mutat rokonságot?

(válasz: Sorstalanság – Köves Gyuri is gyerekként éli át az eseményeket)

c) Asszociációs játék

- Nekem a holocaustról az jut eszembe... (felsorolások a 9-12. évfolyamosoknál)

- Elmegyek, ha nem kérdeztek... (7-8. évfolyamosoknál) : tanárként a főszereplő kislány szerepébe lépek, a feladat az, hogy minél több kérdést tegyenek fel, amelyekre igyekszem válaszolni.

Ha nem kapok kérdést, lépek egyet az ajtó felé – addig tart a játék, míg el nem érem az ajtót.

2. Szövegértési feladatlap feldolgozása csoportmunkában

(a regény folyamatosan kapható könyvesboltokban, illetve nagyobb könyvtárakból kölcsönözhető.

Javasolt 4-5 példány beszerzése az iskolai könyvtárba, hiszen éveken keresztül használható, s a gyerekek szívesen olvassák)

Előzetes feladat: a regény elolvasása

(erre három hetet érdemes adni, ennyi idő elegendő, hogy mindenkinek eljussanak a példányok – átlagos olvasási sebesség mellett 6-8 óra elegendő)

Módszer: 7-8. évfolyamosok 5 fős csoportban

9-12. évfolyamosok 3 fős csoportban

Feladatlap

1. Az alábbi megállapítások közül melyik nem igaz?

Írjátok a hamis válaszok betűjelét az alábbi táblázatba!

a) Előre felkészült Hanna a szökésre, gondosan megtervezte, mégsem sikerült.

b) Hanna gyerekeivel Lawocznéból Kalnéba költözött egy hónapra" és ott várta, míg a németek elvonultak.

- c) Az előrelátó tervezés mindig is a doktornő erőssége volt.
- d) Ruben nem tépte szét az anyja fényképét, mivel azt gondolta, nem látszik rajta származása.
- e) Jossellel és Slomoval együtt szökött meg Malka a börtönből.
- f) Hanna apja akarata ellenére lett orvos.
- g) Rosner doktorék nyomatékosan arra kérték Hannát, ne látogasson többé hozzájuk.
- h) Munkácsra érve azonnal Pilipieche utazott az anya, hogy elhozza lányát.
- i) Kopolowici nővére mesélte el Hannának, hogy Malkát visszavitték Lengyelországba.
- j) Schmulik az akciót egy koporsóban, a hulla alatt szokta átvészelni.
- k) Zippi nővér mogyoróval jutalmazta a kislányt, mikor Rafaelnek kötszerből rongylabdát varrt.
- l) Minna tanácsára Hanna felhívta Heinz Peschlt, hogy segítsen megkeresni a lányát.
- m) Budapestről a Frischman házaspár tovább indult szegedi rokonaihoz.
- n) A lengyel menekülttáborban Minna a konyhán dolgozott.
- o) Antek és Raffael labdát kapott Malkától.

---**HAMIS VÁLASZOK**

--

(Megoldás: a, b, c, e, h, i, k, l, m)

2. Egészítsétek ki a regény alapján összeállított hiányos mondatokat az olvasottak alapján!

- Menekülésük kezdetén Hanna még olyan emberekhez fordulhatott, akiket _____: _____ vagy _____. De mostantól fogalma sincs, _____.

(megoldás: ismert, gyógyított, rokonaiktól, ki segíthet)

- A harmat áztatta, meredek _____ csak bukácsolva tudtak leereszkedni. Malka szinte _____ tette meg az utat, mert _____ talpa időről időre _____ a nedves fűvön. Már nem viselte a _____ szandált, s _____ is fokozatosan átnedvesedtek. _____ szeretett volna, újra az a _____ akart lenni, aki a _____ előtt volt. De szíve mélyén tudta, hogy ez _____ kívánság. Valami új kezdődött, ami _____ a _____ meg a _____ függött össze, továbbá olyan szavakkal, mint „_____” „_____” „_____” „_____”.

(MEGOLDÁS: MEZŐN, NÉGYKÉZLÁB, VIASZOSVÁSZON, MEGCSÚSZOTT, ZSINÓROS, KAPCARONGYAI, SÍRNI, KISLÁNY, MENEKÜLÉS, LEHETETLEN, HÁBORÚVAL, NÉMETEKKEL, ZSIDÓCSILLAGGAL, HATÁRVÉDELEM, ELKÖLTÖZTETÉS, AKCIÓ)

Hannának _____ sem kellett, cipelnie. Csak annyi _____ volt, amit a _____ hordott, és néhány _____ a kiskabátja _____ zsebében. Nem voltak, _____, nem úgy, mint a _____, melyek szinte _____ volt, hogy Malka ezen a nehéz úton _____ velük. Azzal nyugtatta magát, hogy _____, _____ ágyikóban fekszik, és tele van a _____.

(megoldás: semmit, tulajdona, testén, irat belső, súlyosak, gondolatai, agyonnyomták, könnyebbség, nincs, puha, meleg, hasa)

_____ megköszöri a torkát és azt mondta, hogy _____ az összes _____, ami azt bizonyítja, hogy _____. Itt az ideje, hogy _____ lengyelekké váljanak, akik _____ országukból _____. Hanna látta a többiek arcán, hogy ezektől a dolgoktól még _____ válnak meg, mint a _____, amelyet a _____ hagytak.

(Megoldás: Mendel Frischman, tépjék szét, igazolványukat, zsidók, keresztény, megszállt, menekültek, nehezebben, drága koloncoktól, hegy lábánál)

Malka nagyon jól érezte magát _____. Elhatározta, hogy nagyon _____ lesz, és sokat fog _____. _____ tette magát, hogy az asszony magánál tartsa. Minden jól ment addig az estéig, míg _____ gondterhelten bejelentette, hogy _____ Malkát. _____ megtudták, hogy náluk van, ezért az egész _____ bajba kerülhet.

(Megoldás: Terezáéknál, szorgalmas, segíteni, nélkülözhetetlenné, Zigmunt, el kell vinnie, Lavocznéban, családja)

Az _____ lett Malka életének _____ gondolata, pedig állandóan igyekezett, hogy ne gondoljon az _____. Már nem számolta a napok múlását. Azokat a napokat, amelyeken nem evett _____ nevezte. Különösen szívesen emlékezett arra a napra, amelyet _____ keresztelt. Egy korábbi napot _____ nevezett. Volt egy _____, amelyre kicsit rossz érzéssel gondolt. Malka tehetetlenül adta meg magát az _____. Könnyű volt a feje, _____ érezte, mintha már nem is hozzá tartozna. Jó kis csel, _____, hogy ne tudjak elmenekülni! Itt kell maradnia, mert ha _____ senki sem ad neki többé semmit. A _____ lezárult. Csak _____gyereknek adnak kenyeret. Ami vele történt, mindent fölülmúlt, sose lesz többé az a lány, aki _____. Nem volt többé Malka, _____lánya. Egy másik lány volt, akit _____Malka Mainak hívnak.

(MEGOLDÁS: ÉHSÉG, KÖZPONTI, EVÉSRE, TÖBBI NAPNAK, CIPÓ NAPNAK, RÉPA NAPNAK, TOJÁS NAP, OLLÓNAK, IDEGENNEK, ELRONDÍTANAK, ÍGY NÉZ KI, VISSZAÚT, SZÉP, VALAHA VOLT, MAI DOKTORNŐ, VÉLETLENÜL)

Hannának szembe kellett néznie azzal, amiről eddig _____. tudomást venni. Ha visszakapja is Malkát, ő már _____a kislány lesz, akit _____hagyott. Ha nincs is _____baja, a _____akkor is soha be nem gyógyuló _____marad. Olyan tapasztalatokat szerzett, amelyek _____gyermekkorát, rátelepednek a _____és a _____. Talán ez az ára annak, hogy

_____ és _____ vágott, melyek őt a születése alapján
_____. Ez az ára, amelyet utólag kell megfizetnie a
_____harcért.

(MEGOLDÁS: NEM AKART, NEM UGYANAZ, PILIPIECBEN, TESTI,
LEKÉBEN, SEB, ELCSÚFÍTJÁK, SZÍVÉRE, LELKÉRE, TEKINTÉLYRE,
POZÍCIÓRA, NEM ILLETTÉK MEG, CSALÁDJA ELLENI)

3. Időrend

Tegyétek időrendbe a következő segítőket, akik egyengették Hanna útját!

_____ Anton
_____ Bárdos Jossel
_____ Imri
_____ Iván, a fiatal ukrán
_____ Kopolowicziek
_____ Kowalska asszony
_____ Rapaport Hersch
_____ Wladó

MEGOLDÁS: 3,5,7,1,6,2,8,4

4. Totó

Írjátok a táblázatba a kérdések helyes válaszának betűjelét!

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
8.	9.	10.	11.	12.	13.	13+1.

1. Ki az a német tiszt, akitől megtudja Hanna, hogy a körzet összes zsidóját - beleértve őket, is kiköltöztetik?

- a. Peschl
- b. Schneider
- c. Pucher

2. Mivel fizetett Hanna a csempészeknek, hogy átvigye őket Ukrajnába, a magyarok által megszállt

részre?

- a. pénzzel
- b. aranyórával
- c. orvosi táskájával

3. Hol él Malka apja?

- a. Magyarországon
- b. Erec Izraelben
- c. Ukrajnában

4. Hány éves Malka?

- a. 7
- b. 9
- c. 12

5. Honnan vitték el Malkát a csendőrségre?

- a. esküvőről
- b. a malomból
- c. temetésről

6. Kik jelentették a kislány számára a fogságban Lengyelországot?

- a. Julek és Marek
- b. Imri és Ruben
- c. Slomo és Josel

7. Zygmunt milyen járművön menekítette ki Malkát a németektől?

- a. szekéren
- b. biciklin
- c. egy szán két deszkája között

8. Hol ismerte meg Ciotka Malkát?

- a. templomban
- b. bolt előtt
- c. a pályaudvaron

9. Milyen baleset történt Frischman asszonnyal az úton?

- a. eltört a lába
- b. kötőhártya- gyulladást kapott
- c. kifícamította a karját

10. Hol kapott orvosi állást Hanna

- a. Beregszász
- b. Kórod
- C. Budapest

11. Hogyan menekült ki Malka a gettóból?

- a. a pályaudvaron felszállt egy vonatra
- b. egy ismerős családdal együtt az erdőn keresztül
- C. a Palesztina Hivatal talált rá, és hozatta haza

12. Kitől kapott Hanna 200 pengőt?

- a. Hech Nathántól
- b. Kohn asszonytól
- c. Rónay méltóságos asszonytól

13. Milyen betegséggel feküdt Malka a kórházban?

- a. kanyaró
- b. tífusz
- c. kolera

13+1 Miért nem tudta Babka Agneta először magával vinni a kislányt az édesanyjához?

- a. gyanúsak találták, és letagadták, hogy ott van
- b. lázas betegen feküdt a kórházban, nem volt magánál
- c. kiszabadította magát a doktor kezéből és elfutott

(megoldás: c,b,b,a,a,c,b a,c,b,a,c,b,c)

5. Hol járunk?

Írjátok a részletek mellé, hogy a regény melyik helyszíneire ismertek rá!

A ház kicsi volt és szegényes, akár a köveetlen utcácska többi háza. A térre, ahol a kút állt, a főutca vezetett, itt már nagyobb házak magasodtak, többemeletesek, melyekhez egy vagy két udvar tartozott.

.....

Egy csúnya szürkésbarna bérház második emeletének aprócska lakásában vagyunk. A konyha mellett csupán egyetlen helyiség volt, amelyben egy ágy és

egy szekrény, állt. A ruhásszekrényben kámforszag volt.....

Egy elég nagy terembe lépett, ahová csak két apró billenőablakon áradt a fény. A terem szinte üres, csak néhány asztal állt benne. Nem is asztalok voltak, hanem fából készült bakok, amelyeken lapok heverték, rajtuk pedig hosszúkás dobozok nyers, kezeletlen fából.

.....
.....

A dupla ágy fölött fekete színű, arany szegélyű kereszt függött, az egyik éjjeliasztalkán fekete, bőrborítású könyv hevert. A komódon tükör állt, mellette mosdóedény, egy fehér porcelánkanna és egy fésű.

.....

A lakás tele volt faragott bútorokkal, vastag szőnyegekkel és brokátfüggönyökkel.

.....
.....

A konyha nem volt túl világos, a mennyezet alatti kis ablakon gyenge fény szűrődött be. A kemence itt is szinte a konyha felét elfoglalta. Alul csapóajtó volt a tűznek, középen lapok a főzéshez, fönt pedig az alvóhely.

.....

(megoldás: Goldfaden család, Ciotka lakása, Schmulik bújt ide – pince a halottakkal, Kalnéban - a beteg férfi háza, Rapaport Hersch villája, Bárdos Simon feleségénél)

6. Érveljetek az alábbi állítások mellett vagy ellen!

Írjátok le a véleményeteket 1-2 mondatban a következő állításokról!

a) A zsidóknak sárga csillagot kellett viselniük.

b) A zsidó gyerekekkel nem játszottak a lengyel gyerekek.

c) A magyar csendőrök fogadásokat kötnek a menekülőkre.

d) Az akciók során egyre kevesebb zsidó maradt.

e) Malkát anyja Kopolowicziéknál hagyta.

f) Malka egyedüllete folyamán idegenként, doktornőként, nem pedig anyaként gondolt Hannára.

g) Malka ugyanaz a kislány maradt, aki Lengyelországban volt.

h) A zsidóknak zsidónegyedben kellett lakniuk.

i) Malka megtanulta annak a módját, hogy láthatatlanná tegye magát.

(Megoldás:

- a) igaz - a megkülönböztetés miatt kötelező volt a sárga csillag viselete
- b) igaz - a lengyel gyerekek nem voltak hajlandóak a zsidó gyerekekkel játszani
- c) igaz - arra fogadtak, ki küldi vissza a legtöbb pólisit Lengyelországba
- d) igaz - kiköltöztetik az összes zsidót
- e) igaz - a kislány megbetegedett, nekik pedig tovább kellett menniük
- f) igaz - képtelen volt megszokni anyja hiányát
- g) hamis - nem volt többé Malka, Mai doktornő lánya
- h) igaz - gettóban laktak
- i) igaz - gyorsan láthatatlanná tette magát)

7. Nézzetek utána!

Ebben a feladatban a szerzőhöz és a regényhez kapcsolódó kérdéseket teszünk fel. Nézzetek utána a helyes válasznak! Segítségetekre lehet az internet is!

A. Hogyan kapcsolódik ehhez a regényhez az Ellopott zsiráf szerzője?

.....

B. Ki az a német-zsidó származású lány, aki 1945-ben meghalt, és naplója tette híressé?

.....

C. Melyik országban született az író?

.....

D. Mi egy másik Mirjam Pressler ifjúsági regény címe?

.....

E. Mikor és hol jelent meg először a regény?

.....

F. Írj egy kitüntetést, amelyet kapott!

.....

G. Hol él ma a valódi Malka Mai?

.....

(Megoldás: Dóka Péter fordította, Anna Frank, Németország, Keserű csokoládé, 2001. Weinheim, Oldenburgi Ifjúsági Díj, Tel-Aviv külvárosában)

2.óra

3. Egy jelenet dramatizált bemutatása

Módszer: csoportmunkában:

- a 7-8. évfolyamosok 5-6 fős csoportban

- a 9-12. évfolyamosok 3-4 fős csoportban dolgoznak

Javaslatom az utolsó jelenet: Március 245. oldaltól

Ünnepi megemlékezésként alkalmas, ha iskolai keretben szervezzük.

Egy lehetséges változat: / a kollégáknak általam készített forgatókönyv-segédanyag/

(ebédlőasztalnál ülve: az anya és azok, akik segítették az útján)

Frantek: Nos, hazahoztad Malkát? Hisz azért mentél el.

Babka Agneta: Mit tehettem volna? Kimentünk a nővérrel a gettóba, kerestük Malkát, de hiába.

Hanna: Egész úton, míg kerestem, azzal nyugtattam magam, hogy ő jól van. Tele a hasa. Puha, meleg ágyikóban fekszik...ehelyett fázott, félt és éhezett...

Frantek: De ugye most már jól van?

Babka Agneta: Már hogy volna jól ilyen körülmények között, az anyja nélkül? Nagyon sovány, teljesen kopasz és hatalmasak a szemei.

Hanna: Kopasz? Levágták azt a gyönyörű haját?

Babka Agneta: A tetvek miatt, gondolom a kórházban.

(Hanna sírva fakad, Frantek vigasztalja): Nem szabad elveszteni a reményt...Malka ügyes kislány, meg fogjuk találni!

Hanna: Ő már nem ugyanaz, aki régen volt. Nemcsak azért, mert elvesztette szőke copfjait... ha egészséges is, a lelkében akkor is soha be nem gyógyuló seb marad. Olyan tapasztalatokat szerzett, amelyek elcsúfítják gyermekkorát, rátelepednek a szívére... És ezért én vagyok a felelős.

Frantek: Hogy mondhat ilyet doktornő? Hisz ott a másik lány, Minna, rá is gondolnia kellett. Malka a beteg lábával nem tudott volna átkelni a hegyeken,

s akkor mindhárman elvesznek. Az idősebbik lánya már jól van, Izraelbe utazik az apjához, ott várja magukat.

Bronja: Doktornő! Szedje össze magát, erősnek kell lennie!

Hanna: A gyerek nélkül nem megyek vissza. Magam utazom el érte.

Zygmunt: Kizárt dolog. Túl veszélyes. Valami mást kell kitalálnunk.

Bronja: Babka, még egyszer oda kell menned. Talán azt hitte, csapdáról van szó.

Zygmunt: Igazad van. De most vinnie kéne valamit, ami bizonyítja Malkának, hogy itt van az anyja. Doktornő, nincs valamilyen ékszere, amit Malka régebbről ismer?

Hanna: Már eladtam mindent. *(csend)* Megvan! Tudom már mit kell vinned, Babka! Anteknek , a kis barátjának a labdáját. Malka varrta neki, amikor nálunk lakott, azt biztos fölismeri.

(a kórházban)

Zippi nővér vezeti be a tiltakozó kislányt: Először hallgasd meg, miről van szó!

Malka: Miért nem hagynak már békén? Bárcsak havazna, s mindent beborítana a fehér takaró: a kórházat, a gettót, Lengyelországot, Magyarországot, minden embert, az egész világot!

Nővér: Látogató érkezett hozzád, hozott egy labdát is...

Babka: Malka, ugye megismered ezt?

Malka: Hiszen ezt én készítettem, az anyagokat is én válogattam Tereza foltozókосarából.

Babka: Én vagyok Tereza édesanyja, s Antek nagymamája. Azért jöttem, hogy elvigyelek, vár rád az anyukád.

Malka bólint, s elindulnak.

Hanna egyedül a színen, félhomály, kezében kislánya kendője:

Emlékszem, mikor Malka megszületett, anyám azt kérte, hogy ezt a nevet adjam neki a fiatalon meghalt testvérem emlékére. Most is fülemben csengenek a szavai: Kérlek, Hanna! (*a színpad másik részén megvilágítva az anyát játszó szereplő*) Nem szabad, hogy elveszen a lányom emléke! Nevezd a kicsit Malkának, élni fog, érzem! Megígérem neked, hogy életben marad!

Hanna fájdalmasan: Anyám, teljesítettem a kívánságod, kérlek, segíts onnan fentről, hogy Malka épségben hazajusson.

Nyílik az ajtó, belép Babka a kislánnyal: Hazahoztam, végre együtt lehettek...

Anya és lánya átöleli egymást, színpadi sötét...

A jelenet ötletet ad, természetesen a diákok a feldolgozáskor bővíthetik az eseményeket, de javasolt meghagyni a pozitív kicsengésű befejezést.

Ehhez érdemes kapcsolni az interjúkat, mivel sok közös vonás található a regény és a túlélők elbeszélése alapján:

4. interjúk

módszer: együtt megnézzük az interjúrészleteket, a tanár előtte néhány gondolatot közöl a riportalanyokról, majd párban dolgoznak tovább a diákok

a) Nemes Katalin (1926)

Anyai nagyapja orvos, anyja zongoraművésznék készült, de súlyos izomproblémák miatt később operaénekes lett. Azonban nem volt soha nyilvános előadása, mert apja nem engedte, hogy kikeresztelkedjen. Katalin édesapja főhadnagy volt, s ha nála lettek volna apja iratai, akkor megmenekülhetett volna a deportálástól...

Páros feladat: Keressetek közös motívumokat, tényeket az interjú és a regény között!

(Így kapcsolható össze a fikció és a valóság, amelyek egymást erősítve hatnak a diákok érzelmeire!)

/2.MPG fájl/

megoldás: tetvek, tifusz, láz , túlélés – Malka ugyanezeket élte át

190. oldal: És aztán belázasodott. Olyan lassan kezdődött, hogy először észre sem vette. Kezdetben csak meleget érzett, szinte kellemes volt...de a láz mindennap nőtt egy kicsit...

192. oldal: Gyorsan láthatatlanná tette magát. Megtanulta, mi ennek a módja.

213. oldal: Kórházban vagy. Nagyon beteg voltál, átestél egy tifuszon.

215-218. oldal: Kopaszra – mondta Róza nővér... az öregember bólintott...Kár ezért a szép hajért...a tetvek elterjednek a hosszú hajban – magyarázta Schmulik - . Hidd el, nincs háború tetvek nélkül. Tetű kapitány hadba vonul, és csapatával megnyer minden háborút.

b) Janka Adler (1912)

Szepesolasziból, Csehszlovákiából, Kassán túlról származik a családja, később Hejcén laktak.

Apja tanító volt egy zsidó iskolában, később Miskolcra költöztek, mert édesanyja a városban akart lakni. Ő itt járt zsidó iskolába. Nehezen éltek, mert apja beteg lett. Anyja otthon mindig jiddisül beszélt.

A páros munka folytatódik: keresni kell a hasonló vonásokat.

/3.MPG fájl/

megoldás:

- kopaszság : 220. oldal: Sok gyereket kopaszra nyírnak a tetvek miatt, nem te vagy az egyetlen. Egyszerűen ne gondolj rá!

- ájulás: Sorstalanság c. regényből, filmből is hozható példa

-napirend: a regényben a gettó leírásánál

c)Húvös Jánosné Róth Éva

Összetartó, szerető családban nőtt fel, Hercegfalváról, Fejér megyéből származnak. az anyai nagyszülők kereskedők voltak, jómódúak, innen költöztek át Rákospalotára, ahol apja kis élelmiszerboltot vezetett 1938-ig.

Páros munkában: Miről beszél a riportalany, amikor az auschwitz-i érkezést említi? Melyek a regényhez kapcsolódó utalások?

/1.MPG fájl/

- a gyerekeket elvitték (Malka folyamatosan keresi a gettóban a 2 fiút)

- családok szétválasztása, embertelenség: 77. oldal: amikor nem tudják magukkal vinni Malkát a betegsége miatt, majd később Kopolowici sorsára hagyja a kislányt

157. oldal, amikor Malka a babájához beszél

Összefüggések: A három interjú három különböző emberi sorsot mutat /származás, családi helyzet, lakóhely/, mégis az átélt élmények sorsközösséget jelentenek egymással is és a regény címszereplőjével is.

Dokumentumok értelmezése: középiskolásoknak

Miként kapcsolódnak az alábbi levéltári források a meghallgatott interjúrészletekhez?

Emlékezz! Válogatott levéltári források a magyarországi zsidóság üldöztetésének történetéhez 1938-1945 (Magyar Országos Levéltár 2004.)

1. Alispáni utasítás a sárga csillag viselésének ellenőrzéséről 98. oldal
2. Internálási javaslat a sárga csillag viselésének elmulasztása miatt 78. oldal
3. Alispáni rendelkezés a sátoraljaújhelyi gettóban elszaporodott férgek és a fertőző betegségek ellen 99. oldal
4. Tífusz elleni védőoltás a Zala vármegyei gettóban 156. oldal

5. Sopron város főjegyzőjének javaslata a tífusz megelőzésére 198. oldal

Módszer: csoportmunka, a levéltári szövegeket előre megkapják, így az interjúk meghallgatása után azonnal látják a hasonlóságokat.

9-12. évfolyamon a versidézetekkel vihető tovább a feladat: Radnóti, Pilinszky soraival például: /ezt a tanár olvassa fel, majd együtt értelmezzék/

„Ó, költő tisztán élj te most...s oly keményen is, mint a sok sebtől vérző, nagy farkasok.”

/Járkálj csak, halálraitélt/

„De törzsük már a némaságé, magasba mártják arcukat...”

/Harbach 1944/

A diákok további idézeteket gyűjtsenek!

5. forgatókönyvíró-feladat

módszer: csoportmunkában: 7-8. évfolyamon 6 fős, 9-12. évfolyamon 4 fős csoportokban.

A regény fő cselekményszálának elkészítése – szeptembertől márciusig (1 jelenet 1 hónap)

Célszerű egy csoportnak max. 2-3 jelenetet (osztálylétszámtól függően) adni, mert így elkészül a teljes cselekményváz, s a csoportok egymás munkájára is építhetnek.

3. óra

6. belső hang: Malka gondolatainak megjelenítése

Csak középiskolásoknál javaslom, ahol már van drámás előképzettség.

Módszer: Egyéni feladatként a regény feldolgozása után alkalmas arra, hogy átélhetővé tegye a történetet.

Egyes szám első személyben mesélni a kislány szerepébe bújva lehetőség arra, hogy élményközpontúvá váljon a téma. Az interjúk meghallgatása után ez tovább erősíti az együttérzés-szolidaritás érzését.

7. Az irodalmi képmontázs

Módszer: páros munka, esetleg egyéni

Cél: a regény ihlette gondolatok alapján, mely megfelelő ellenőrzési elehetősége az elsajátított információknak

A regény feldolgozásának újszerű megközelítési lehetősége lehet az irodalmi képmontázs.

Ennek lényege, hogy 1-1 regényrészlet, jellemző jelenet, hatásos idézet szolgál alapul ahhoz, hogy képmontázst készítsünk róla.

A montázs valamilyen koncepció alapján történő szerkesztést jelent, egy meghatározott gondolat, művészi cél érdekében. A tanuló feladata az, hogy a verbális képi hangulatnak megfelelő vizuális alkotást hozzon létre. Mindezt megkomponálva, sőt a grafikai megoldáson túl rövid magyarázattal ellátva. Az értelmezésben, szövegelemzésben lehet segítségünkre ez a módszer, mely színesebbé, változatosabbá teszi a tananyagot, ahol teret kaphat a fantázia, s ahol nyíltabban fel lehet tárulkozni. A jobb szerkesztés és stílus elérése a cél, hisz a tételmondat köré tervszerűen kell építeni a többi gondolatot.

A képi megoldás pedig lehetővé teszi az új asszociációs megoldásokat, s a kép-szöveg egysége a komplexitás felé mutat. A problémafelvetés, a célratoró szándék, az alkotásvágy, az ötletesség mind megvalósulhat ebben a feladatban. A legszerencsésebb az, ha a diák maga választja ki az ábrázolni kívánt mű részletét, de ötleteket mi is adhatunk:

- a gesztenye-jelenet / egy asszony három forró gesztenyét ajándékoz Malkának/
- Hanna kétségbeesett keresése Munkácson
- Minna lassan kibontakozó szerelme

A legfőbb eredmények abban rejlenek, hogy az egyéni élményvilág felszínre kerülhet, s ha szubjektíven élhetik meg, jobban rögződik az ismeret, emellett bátrabban értékelnek, fedeznek fel új elemeket.

Akár idézetből is kiindulhatunk:

- Néha már arra gondolt, az éhség annyira a részévé vált, hogy már nincs jelentősége, eszik-e vagy sem.
- Még Kowalska asszony sivár konyhájában...is olyan volt, akár egy angyal. Mint egy hercegnő a szemétdombon.
- ...egész lassan jutott el a tudatáig, hogy egyedül van. Egyedül egy ismeretlen országban, egyedül egy ismeretlen utcában.

8. gondolattérkép készítése

A 7-8. évfolyamon segítséggel (oktatási tananyag: Kézikönyv a holokausztról OKI 2004. – a filmekről és az irodalmi alkotásokról szóló fejezetek, illetve tanári segítség), a 9-12. évfolyamon önálló munkaként 3 fős csoportokban.

Feladat: a regény miként illeszkedik a hasonló témájú filmek és irodalmi alkotások sorába?

Előtte célszerű levetíteni a diákok által készített film-regény gyűjteményt vagy annak részleteit /ha ilyen még nincs, akkor osztályfeladatként kiadható/, mely a műrészleteket és a tanulók gondolatait is tartalmazza.

Három osztályfőnöki órán célszerű feldolgozni ezeket úgy, hogy nekik kelljen választaniuk műfajt, regény vagy film- részletet max. 5 percen, megindokolni a választás okát, s elmondani a tapasztalataikat, érzéseiket a témával kapcsolatban.

Eredménye várhatóan az, hogy mindannyiukat megérintik az alkotásokban megelevenedő sorsok, s viszonylag átfogó képet kapnak arról, hogy a filmművészet és az irodalom milyen eszközökkel tudja megragadni-megmutatni ezt a témát.

A gondolattérkép elkészítése után ellenőrző feladatokat javaslok a középiskolásoknak:

(a 7-8. évfolyamosoknál tegyük ki a gondolattérképeket a táblára, vagy ragasszuk kartonpapírra, s közösen értékeljük a megoldásokat)

- a regény 25. oldalán található *Kirándulunk egyet Magyarországra.* mondat melyik filmmel mutat rokonságot?
(megoldás: Az élet szép, melyben az apa játékként próbálja elfogadtatni kisfiával a megpróbáltatásokat)
- a 33. oldalon megjelenő szilvalekvár-motívum melyik versből ismerős?

- (megoldás: Radnóti: Erőltetett menet)
- a 40. oldalon Wlado alakja hogyan köthető Radnóti Erőltetett menet c. verséhez? (megoldás: a segítségnyújtás gondolata: *Ne menj tovább, barátom kiálts rám ! s fölkelek!*)
 - Az élet apró örömei hogyan jelennek meg a regényben és Radnóti 4. eclogájában? (megoldás: Malka boldog, ha a babájával játszhat, ha ehét...
 - a versben a negyedik versszak: szellőtől fényes csúcsok, öz-suta, gyantacsöpp, ifjú asszony, szarvasbogár)
 - az öz említése a 47. oldalon melyik versre utal?
(megoldás: Radnóti: 4. ecloga)
 - az 51. oldalon szereplő mondat: *A férjem és Jossel már sok embert elkísért...* melyik film szereplőjét juttatja eszetekbe?
(megoldás: Schindler listája, az önzetlen segítség)
 - Az interjúhoz miként kapcsolódik az alábbi mondat: *...újra az a kislány szeretett volna lenni, aki a menekülés előtt volt. De a szíve mélyén tudta, hogy ez lehetetlen kívánság.*
(megoldás: semmi sem lehet olyan, mint rég, az átélt szörnyűségek után)
 - Az Anton iránt érzett barátság melyik filmmel rokonítható?
(megoldás: A csíkos pizsamás fiú)
 - A fekete kenyér motívuma (109. oldal) melyik regényben szerepel?
(megoldás: Semprun: A nagy utazás)
 - A szerelem hol erős reményforrás?
(megoldás: a regényben Minna és Ruben között 89. oldal, a filmeknél A zongoristában)
 - Mit jelent a „képgyűjtés” a regényben?
(megoldás: a kétségbeesés és rémület legyőzését , 99. oldal)

9. záró feladat: Malka Mai „interjújának” elkészítése

A látott három interjúrészlet alapján a regény címszereplőjével készített fiktív (elképzelt) interjú.

Módszer: Páros munkában készüljön, a riporter és a riportalany, azaz Malka részvételével.

7-8. évfolyamon csak a fő cselekményszálra koncentrálna /anyjától való elszakadás, a gettóban töltött napok, a kórház, majd a hazatérés/

9-12. évfolyamon igyekezzenek a riporter az egyes soros mögött az általánost is bemutatni.

Itt használják fel az alábbi regénymondatot is:

„Az ember a bajban nem hagyja magára a szeretteit.” 168. oldal

Cél a továbbgondolás:

VAJON MINDEN ESETBEN, MINDEN TÖRTÉNELMI KÖRÜLMÉNY KÖZÖTT ÉRVÉNYES EZ AZ AFORIZMA?

Összegzés: a feladatok jellege és sokszínűsége biztosítja, hogy élményközpontúvá válik a feldolgozás, hisz a diákok előtt bontakozik ki egy gyermek sorsa.

A tananyag több kompetencia fejlesztésére is szolgál: etikai, anyanyelvi, irodalmi, drámás-előadói, közösségformálói stb.

A regényfikció melletti interjúrészletek pedig megerősítik a gyermekországi valóságát: ily módon a megértésre és elfogadásra is nevelünk.

10. Film-regény montázs: (ez külön óra is lehet, de válogathatunk az ünnepi megemlékezéshez is belőle.)

A feldolgozható művek:

- Az élet szép
- A napfény íze
- A zongorista
- A csíkos pizsamás fiú
- Schindler listája
- A diktátor
- Sorstalanság
- Naplótöredékek...
- Semprun: A nagy utazás
- Anna Frank naplója
- Kilenc koffer
- A nagy füzet
- Sarah kulcsa

Ha saját csoportunkkal vagy osztályunkkal hasonló összeállítást készítünk, ahol a gyerekek választják ki a részleteket és értelmezik, majd elmondják a véleményüket, akkor ez a témafeldolgozás eléri legfontosabb célját: mély emberi problémák átélésén keresztül gondolkodni-érezni tanít.

